

Budapestre vonatkozó ujságcikkek

Szerző: Nagy Andor

Cím: Ady Endre meghalt

Forrás: Világ

Bp

(Hely)

19.1.28

(Idő)

(Köt. v. füz.)

(Ol)

Osztályozás

Tárv

92

Ady Endre

1919.

Ady Endre meghalt

Ma reggel, nyolc óra után tizenöt perccel, a Liget-szanatórium egy kis fehér szobájában, a második emeleten, a harmincas szám alatt örökre behunytja szemét, lázas, nagy szemét, egy csendes beteg: Ady Endre. Ezen a sáros, téli reggelen o kuszált és fájdalmas világról átrebbent egy szellem a végtelen örökkévalóságba . . . A mulandó test, melyet a nyugtalan lélek rombolt szertelen lángolással, ott fekszik kihűlt, megfagyott szívvel, a harmincas szám alatt, a kis fehér vaságyon. Feje hátraszegve. Arca márványfehér. A költő büszke és nagyszerű póza mosolyog ezen az arcon fölényesen, valami földöntúli szépséggel, valami rejtelmes átszellemülés megdermedt ragyogásával. Mint ha mondaná, daccal, büszkén és mosolyogva: lássátok, költő vagyok, a halálba is daccal szállok s mosolylyal és diadallal a fényességek felé!

Kisírt szemekkel, fehér ruhában áll az ajtóban Pap Márta, az ápolónő, aki utolsó volt a távozó mellett. Jön velünk egy félre-zugba és siránkozva mondja:

— Csendes beteg volt, nagyon csendes. Tegnap este nyolc órakor még megvaosorázott, aztán elaludt egy kicsit. Egész nap lázas volt, harminckilencen felül. Este egy kicsit alábbhagyott a láz. Éjfélig ült az ágya szélén. Nem szólt semmit, csak csendesen nyöszörgött. Kérdeztem egyre, mi fáj? hol fáj? hívják orvost? Nem felelt, csak annyit mondott, balkán, csendesen, hogy: jaj . . . Aztán később köhögni kellett. Segítettem neki, hogy felköhögjön. Erre lecsillapult. A pulzusa kifogástalan volt. Hajnal felé el is aludt. De reggel, úgy háromnegyed nyolc órakor hallottam, hogy nem jól veszi a lélegzetét. Meggyújtottam mind a két lámpát, hogy lássam jól az arcát. Ekkor lát-

tam, hogy az arca halálos sápadt. Nyomban borogatást tettem a szívére és a másik kezemmel nyomtam a villamos-gombot, hogy jöjjön azonnal az inspekcións orvos. Jött is rögtön a Reiss doktor-kisasszony. A kisasszony kámfor-injekciót adott. De a halálos sápadtság nem múlt el. Egynegyed kilenkor nem vert többet a szíve. Fél óráig tartott az egész.

Beszélünk dr. Jakob Lászlóval, a szanatórium igazgató-főorvosával is, aki elmondja, hogy Ady Endrét szívszelhűdés ölte meg. Két héttel ezelőtt hozták be a szanatóriumba, miután előbb spanyolbeteg volt, ami rendkívül megviselte a hosszas betegeskedéstől már amúgy is roncsolt szervezetét. Tüdőgyulladást kapott s ez már ötödik ízben történt nála. Nagyon legyengült szegény és a szíve nem bírta tovább. Mélyen elszomorodva beszél Jakob doktor; nem tud csak doktor lenni, ez a halál neki is nagyon fáj.

A Veres Péntektelek 4. alatt, az első emeleten lakott Ady Endre, a fehér szobákban, amelyek fehérségére olyan büszke volt. A kis Vojnica, a bihari román cselédleány, aki gazdája verseit szokta olvasni a konyhában, vörösre dagadt szemekkel köszön az ajtónyitásnál. És az első fehér szobában ül az asszony. Az özvegy. Régi, fehér csipkével borított, nagy kerek asztalnál ül. Szelíd hajlású öreg díván magas támlája alatt csaknem elvész törékeny, kis alakja. Az asztal másik felén, a bőles öregség szelíd-ségével ül egy gyönyörű fejú magyar matróna, a Lorántffy Zsuzsánnak közül való, — az özvegynék, Boncza Bertának nagymamája. Egy sarokban, kimeredt szemmel gubbaszt a hű famulus, a Steinfeld. A szőnyegről egy kis borzas fehér kutya hámcéskodik ijeszően nagy fekete szemekkel.

A hosszú virrasztások, hosszú szenvedések a régóta betegeskedő költő végtelen odaadása ápolásában, egy szép és megható mártíriumná emelték a költő feleségének fiatal életét. Ez a mártírium sápad az arcán és ég lázas szemében. Beszél a halotról.

— Ő már lát és tud valamit, amit mi nem tudhatunk . . . És tegnap, tegnap ez volt az utolsó szava:

— Nem tudod megfordítani a dolgokat! Mert bennem bízott, tudta, hogy én minden veszélyből visszaverekszem őt. De tegnap már bennem sem bízott. Nagyon gyenge volt már. És megölték a külső dolgok. Szétrombolt idegzete nem bírta elviselni a külső dolgokat. Felfigyelt folyton és leste a híreket, amiket ide is elhoztak az Erdélyből menekülők. És mikor hallotta, hogy Csucsán is raboltak, a mi kis kuriánkön is, ezeket már nem bírta ki. Ötször volt tüdőgyulladása és hogy újból nagyon elgyengült, az orvosok szanatóriumot ajánlottak. Mikor két hete bevittük, szeliden felöltözött és hagyta, hogy vigyük. Nem lázadozott. De én láttam a szemében, hogy bucsuzik a fehér szobától. És tegnap azt mondta nekem:

— Csinszka, már te se tudod megfordítani a dolgokat . . .

Bucsuzásnál egy sárgult, régi, kis fényképet ad át a költő asszonya. Hogy ezt vigyam ki hozzá.

hogy vele tegyék a sírba. Egy nagyszemű kis gyermek ül párnák között a sápadt képen. Egy kis gyermek, aki negyvenegy évvel ezelőtt született a szilágymegyei Érmindszenten és a zseni fellángolásával vezekelte át magát egy lázas, nagy izgalma életen, két kézzel kiszórva egy csodálatos lélek izzó virágait.

Nagy Andor.

Érmindszenten 1877-ben született. Középiskoláit elvégezve, Debrecenben joghallgató, majd újságíró lett. Folytatta az újságírást Nagyváradon, hol a Nagyváradai Napló szerkesztője volt. 1910-ben a Budapesti Naplóhoz került, mely akkoriban a legtöbbet ígérő fiatal tehetségeket gyűjtötte maga köré. Majd Párisba ment, hol közel hét évig élt, több-kisebb megszakítással. Később visszatérve — lázas és romboló élet után — a Nyugat című irodalmi szemle megalapításában vesz részt s annak egyik szerkesztője. Ez időben vette feleségül Boncza Miklós csucsai földbirtokos, volt országgyűlési képviselő leányát, Boncza Bertát. Hosszabb ideig Csucsán laktak, hol elvonultságban élt. Megrongált szervezetét mindjobban sinylette és már a forradalom pesti lakásán, mint ágyát őrizőt találta. A köztársaság kikiáltásának napján mégis felkelt ágyából és lement a nagy eseményhez. És megérte még, hogy a Nemzeti Tanács járult eléje a forradalmi Magyarország hódolatával.

Ady Endre verses kötetei: „Új versek“, melynek prologusa az egész Ady-költészet prologusa lett. (Góg és Magóg fia vagyok én...) Ezt követi a „Vér és Arany“, melynek javarészt a Párisban írt versek tették. Az „Illés szekeren“, a legszebb zsoltáros versek gyűjteménye. A költő ezt a kötetét rendkívül szerette. „A minden titkok verseiből“ című kötetre gyorsan érkezik meg „A menekülő élet“, ebben van a gyönyörű Csokonay-vers A „Magunk szerelme“ verseinek rövid korszakát nagyszerűen lendíti fel a „Ki látott engem?“-kötet, melyben egész sora van Ady legszebb verseinek. Három évig nem jelent meg

Adynak könyve, azután jött ki „A halottak élen“, a költő utolsó kötete, melyben a háboru alatt írt verseit gyűjtötte össze. Ady kötetei mind rendkívül népszerűek voltak és hamarosan számos kiadást értek, ami a magyar viszonyok közt a legszenzációsabb esemény. Az utóbbi időben az Ady-kötetek már teljesen kifogytak és egyáltalán nem voltak kaphatók. Az ősszel Ady összes kötetei új kiadásban jelentek meg.

Ady Endrét szerdán délután két órákor temetik a Nemzeti Múzeum elősarnokából. A kormány a nemzet halottjának tekinti és mint ilyet temetteti el. A Vörösmarty-akadémia adja ki a gyászjelentést és rendezi a temetést. Az egyházi beszédet Haypál Benő református lelkész mondja. A kormány nevében Kunfi Zsigmond közoktatásügyi miniszter, a Vörösmarty-akadémia megbízásából Móricz Zsigmond, a Nyugat képviselőjében Babits Mihály, az újságíró-testületek nevében Biró Lajos, a Budapesti Újságírók Egyesületének alelnöke, a Társadalomtudományi Társaság nevében Jászi Oszkár fog beszélni. A sírnál még egyéb küldöttségek szónokai búcsuztatják el a halott költőt. A székesfőváros Ady Endrének díszsírhelyet ad a kerepesi-uti temetőben.